

Nuoren seksuaalisuus

Päivi Hoffrén
TtM, lehtori, seksuaalineuvoja
Savonia-amk

Nuoren seksuaalisuudesta

- Nuoruuden kehitystehtävä
- Nuoren seksuaalisuuden ulottuvuudet
- Nuoren seksuaaliterveyden edistäminen
- Ongelmia

Nuoren seksuaalisuudesta

- Nuori irrottautuu vähitellen lapsuudestaan, löytää oman persoonallisen aikuisuuden
- Kasvuprosessi on voimakas, yksilöllisesti ajoittuva
- Muutoksia kehossa, mielessä, ajattelussa, vieteissä ja koko elinpiirissä
- Nuoren kehitystä ohjaavat biologiset, psykologiset, sosiaaliset ja yhteiskunnalliset tekijät
- Nuori on vaikutuksessa perheeseen ja ympäristöön

Nuoruuden kehitystehtävä

- Hyväksyä aikuistuva muuttava ruumiinkuva, seksuaalisuus ja jäsentää seksuaalinen identiteetti
- Irrottautua vanhemmista,
- Itsenäistyä ja löytää aikuiset uudelleen aikuisen tasolla
- Löytää oma paikkansa ikäistensä yhteisössä
- Suuntautua tulevaisuuteen, jossa tulee osata huolehtia itsestä ja vähitellen myös toisista
- Nuori on avoin tulevaisuudelle, ystävät ja kaverit ovat tärkeitä

Nuoren kysymyksiä

- Kuka minä olen?
- Mihin minä kuulun?
- Mitä minä tunnen?
- Mihin minun tulisi tuntea?
- Miksi tuntuu tällaiselta?
- Mikäköhän minusta tulee?
- Olenko normaali?
- Olenko epänormaali?
- Miten kehityn ja kasvan?
- Sukuelimeni, onko muuta kuin olen?

Biologinen ulottuvuus

- Hormoonitoiminta aktivoituu
- Nopeat fyysiset muutokset, ruumiinkuva hajoaa, kehoa vaikea hallita
- Esimurrosiässä lisämunuaiskuoren hormonit aiheuttaa: iho ja hiukset alkavat rasvoittua, karvoitusta alkaa tulla
- Murrosiän alkaessa hypotalamus, aivolisäke ja sukupuolirauhanen aktivoituu ja saa aikaan sukupuoliominaisuudet
- Kasvuhormooni tuotanto lisääntyy ja ihminen kasvaa geneettisen pituuteensa
- Psykososiaalinen ja fyysinen kehitys on eri tahdissa

- Kuukautisten alkaminen voimakas kokemus
- Rintojen kasvu merkityksellistä
- Pojilla huolia peniksen koosta
- Itsetyydytys, mitä e on? Milloin sitä voi tehdä?

Ehkäisystä

- Mietittäväksi ensiehkäisy

Psyykkinen ulottuvuus

- Kehitysvaiheen päämäärä on itse hankittu autonomia
- Ruumiinkuvan eheytyminen, omaksi itseksi
- Vertailu muihin, hämmennystä jos kehitystahti erilainen kuin muilla, muiden suhtautumisen kautta vaikuttaa nuoren itsetuntoon ja seksuaali-identiteettiin
- Hämmennystä, omakohtaisuutta, haavoittuvuutta, naiseuden ja miehisyyden työstämistä, suuria tunteita, pohdintoja ja kompasteluita
- Seksuaalisuus kehittyy portaittain, käsitys siitä mitä seksuaalisuus on, miten sitä kuuluu toteuttaa

-
- Tärkeää oppia hyväksymään oma seksuaalisuutensa, seksuaaliset tuntemukset, tunteet ja ajatukset, jotta voisi myöhemmin tuntea seksuaalisia tunteita muita kohtaan ja hyväksyä muiden seksuaaliset tunteet itseään kohtaan

Kulttuurinen ulottuvuus

- 1990-luvusta alkaen seksin kyllästämä kulttuuri
- Kaupalliset päämäärät, media, pikkutyön aikuismaiset vaatteet
- Vaarana, että nuori alkaa korostaa seksuaalisuutta liikaa, pukeutuminen, muu käytös
- Vanhemmista irrottautuminen hidas, asteittainen, kivulias tapahtuma
- Hiljalleen itsenäistymistä ja aikuisen ihmisen sisäistä kypsyyttä
- Irrottautumistapahtumassa kolme vaihetta: protesti- ja hajoamisvaihe sekä uudelleen muokkautumisen vaihe
- Kaveriporukat, idolit
- Sosiaalinen media
- Internet hyvä -paha

Eettinen ulottuvuus

- Nuori arvioi ympäristöä ja yhteiskuntaa
- Arvioinnin erityspiirteinä suhteellisuudentajun ja myötätunnon ymmärryksen puute, ehdottomuutta
- Nuori arvostelee aikuisia
- Nuori itsenäistyy ja kyseenalaistaa -> mutta tarvitsee aikuisen tukea

Nuoren seksuaaliterveyden edistäminen

- Mikä on seksuaaliterveydelle vaarallista
- Ratkaisut riskitilanteissa? Ovatko harkittuja
- Seksuaalisuus on hallittavissa, ymmärrettävissä ja hyväksyttävissä oleva ihmisen ominaisuus
- Seksuaalisuuden ilmenemisen erilaisuus, identiteettien erilaisuus
- Arvostaa seksuaalisuutta ja haluaa suojata itseään
- Luonnollinen suhtautuminen seksuaalisuuteen ja kunnioitus omaa ja toisen itsemääräämisoikeutta

Murrosikäisen seksuaalivärioitä ennakoivia tekijöitä

- Kylmä, torjuva kasvuyilmasto
- Vanhempien ahdistus sukupuoliasioissa
- Puuttuva seksuaali- ja ihmisyuhdekasvatus
- Tietämättömyys ja taitamattomuus
- Tilannekohtainen epäonnistuminen
- Poikkeavuuden ja pelko
- Seksuaalisesta kyvyttömyydestä
- Eristäytyminen, puhumattomuus?
- Lisääntyvä netin käyttö, porno? Sosiaalinen media?

Dynaamisia tekijöitä

- Oraalinen tyydyttymättömyys
- Oidipaaliset ristiriidat
- Kastratioahdistus
- Seksuaaliset traumat
- Varhainen häpeä
- Kielteiset, pelottavat seksuaalifantasiat
- Sosiaalinen vääristynyt media

Ongelmia

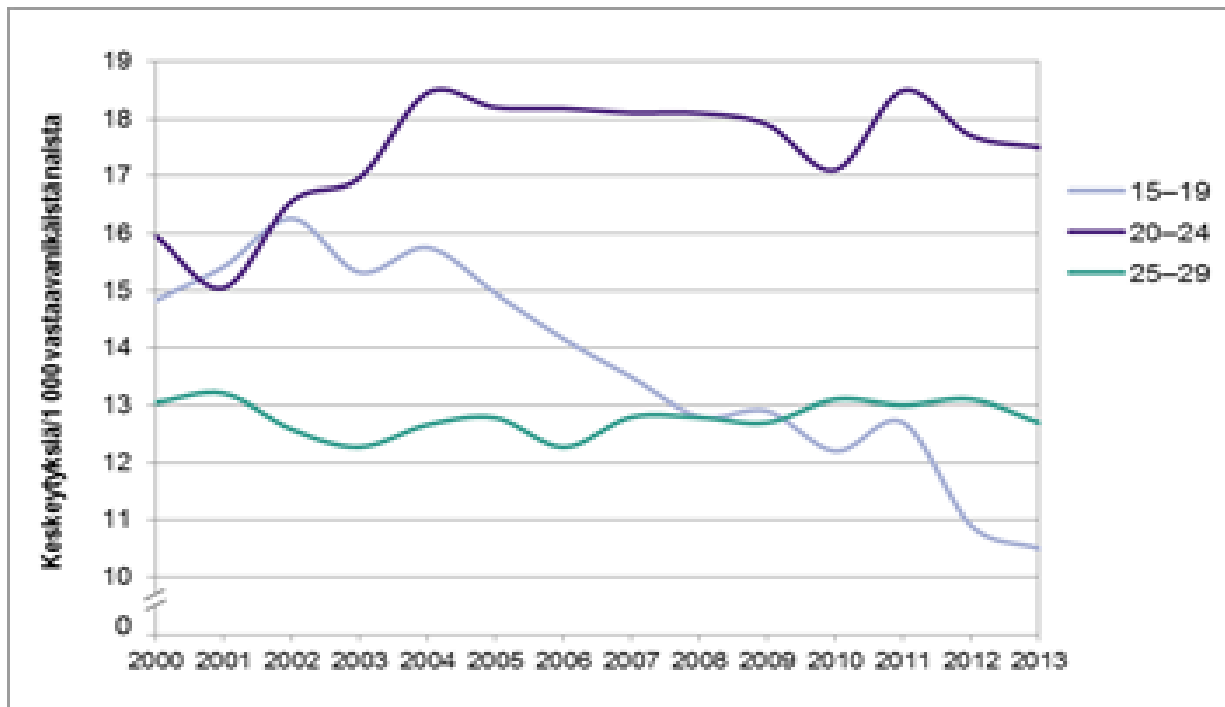
- Nuorten raskaudenkeskeytykset
- Klamydiatartunnat kaksinkertaistuneet 1990-luvun alkuun verrattuna
- Klamydia on nuorten yleisin sukupuolitauti. Klamydiatartunnan saaneista 66 prosenttia on alle 25-vuotiaita.
- Suomessa todetaan vuosittain lähes 14 000 klamydiatartuntaa

Raskaudenkeskeytykset 2013

- Vuonna 2012 tehtiin 10 120 raskaudenkeskeytystä eli 8,7 keskeytystä tuhatta hedelmällisyyssikäistä (15–49-vuotiasta) naista kohti.
- Keskeytysten määrä pysyi melko tasaisena verrattuna vuoteen 2012, jolloin keskeytyksiä tehtiin vähemmän kuin kertaakaan 2000-luvun aikana.
- Erityisesti alle 20-vuotiaiden keskeytysten määrä on vähentynyt 2000-luvulla merkittävästi.
- Myös vuonna 2013 ikäryhmän keskeytykset vähenivät ollen 10,5 keskeytystä tuhatta vastaavanikäistä naista kohden. Tämä on vähemmän kuin kertaakaan sitten vuoden 1970 raskaudenkeskeyttämistä koskevan lainsäädännön voimaantulon.
- Eniten keskeytyksiä tehtiin yhä 20–24-vuotiaille (17,5/1 000 vastaavanikäistä naista), mutta laski hieman vuonna 2013 myös tässä ikäryhmässä.
- Lisätietoja: Raskaudenkeskeytykset 2013, 16.10.2014, 25/2014, THL.
www.thl.fi/tilastot/raskaudenkeskeytykset

Alle 30-vuotiaiden raskaudenkeskeytykset ikäryhmittäin tuhatta vastaavanikäistä naista kohti 2000–2013

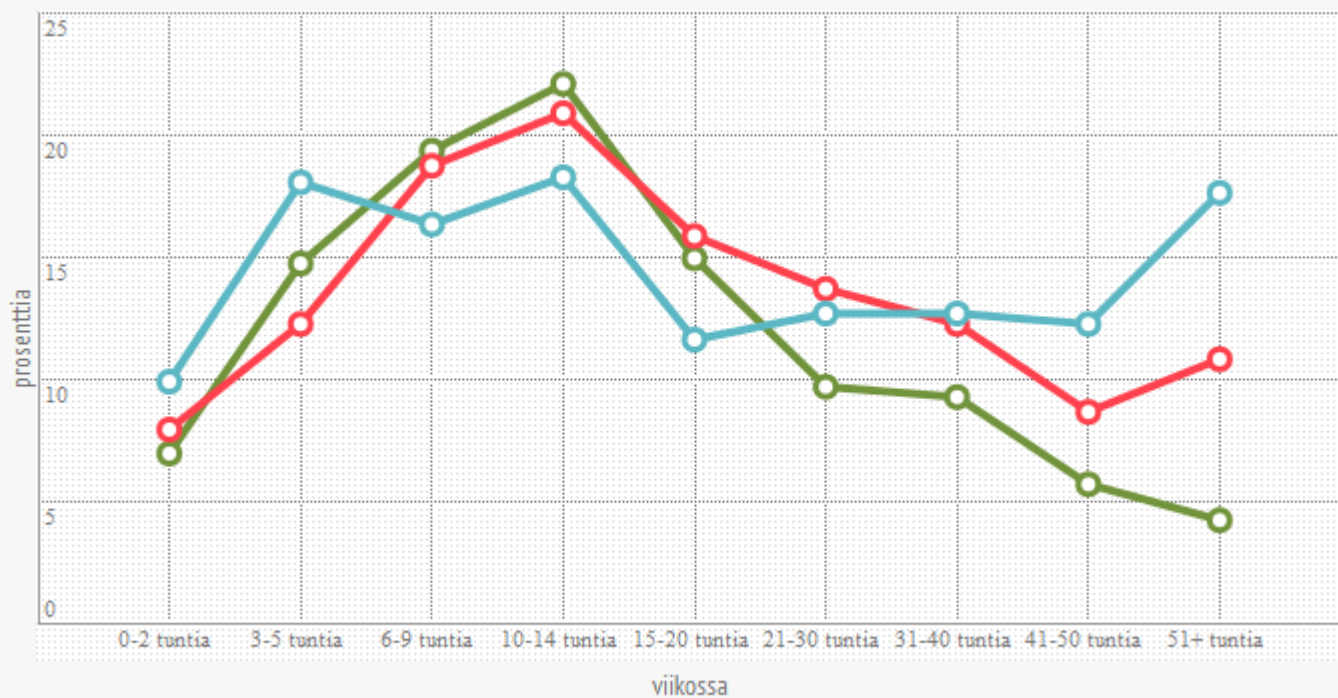
Some

- Some-taidot?
- Vaarana tulla hyväksikäytetyksi
- Kiusaaminen
- Kuvat
- Miten vaikutamme sosiaalisen median käyttöön?

Kuinka monta tuntia nuoret viettävät Internetissä viikon aikana?

16-vuotiaat

22-vuotiaat

23-29-vuotiaat

Nuorten seksuaalioikeudet

- Väestöliitto on muokannut Hong Kongissa 1999 World Association for Sexology-kongressissa laadituista maailmanlaajuisista seksuaalioikeuksista nuorten version.
- Kaikilla maailman nuorilla on sukupuoliesta, ihonväristä, seksuaalisesta suuntauksesta tai terveydentilasta riippumatta seksuaalisina olentoina seuraavat oikeudet:

Oikeus elämään

- oikeus olla oma itsensä ja tehdä itsenäisiä päätöksiä sekä ilmaista mielipiteensä.
- oikeus nauttia omasta kehostaan ja seksuaalisuudestaan.
- vapaus uskonnollisten tekstien, uskomusten, aatteiden ja perinteiden rajoittavista tulkinnoista tai omaan kehoon puuttuvista loukkauksista seksuaalisissa asioissa.
- kukaan ei saa kiusata, syrjiä tai loukata nuorta hänen sukupuolensa, seksuaalisten erityispiirteidensä, kehittyneisyytensä tai kehittymättömyytensä vuoksi.
- nuorta ei saa haukkua hänen seksuaalisuuttaan loukkaavasti (esim. huoraksi tai homoksi) eikä ahdistella seksuaalisesti.
- nuorella oikeus sanoa oma mielipide kun seksuaalisuuteen liittyvistä asioista keskustellaan tai niistä päätetään

Oikeus nauttia seksuaalisuudesta

- oikeus olla turvassa, valita vapaasti haluaako avioitua tai pysyä naimattomana sekä oikeus perhesuunnitteluun.
- oikeus seksuaaliseen suuntautumisensa mukaiseen tyydyttävään seksuaalisuuteen ja sukupuolielämään, kunhan ei vahingoita eikä alista ketään toista.
- oikeus päättää itse haluaako toiminnallista seksiä ja haluaako jakaa näitä kokemuksia jonkun kanssa.
- oikeus osoittaa seksuaalista halukkuutta ja oikeus peräytyä ja kieltäytyä missä tahansa seksuaalisen tapahtuman vaiheessa.
- oikeus saada riittävästi tietoa ja välineitä ehkäistäkseen suunnittelemattomia raskauksia.
- oikeus ajoissa ja oikein tehtyyn raskauden keskeytykseen ja oikeus myös jatkaa raskauttaan ja saada tällöin kaikki tarpeellinen tuki.

Oikeus tietoon seksuaalisuudesta

- oikeus tietoon ehkäisymenetelmistä, seksitaudeista ja omista oikeuksista.
- aikuisten tulee kertoa nuorille seksiin liittyvistä riskeistä sekä niistä menetelmistä, joilla riskejä voidaan välttää.
- nuorelle tulee tarjota myös tieto seksuaalisuuden luonnollisuudesta ja keinoista, joilla seksuaalista tyydytystä, onnellisuutta ja tasapainoa voi turvallisesti kokea.
- nuorille tarjotun tiedon tulee olla muodossa jonka he ymmärtävät.
- neuvontaa ja ehkäisyvälineitä sekä seksuaaliterveydenhoitoon tarkoitettuja lääkkeitä tulee olla nuorten saatavilla heille mahdollisissa paikoissa, mahdolliseen aikaan ja mahdollisella hinnalla.
- aikuisilla on velvollisuus tiedottaa nuorille heidän seksuaalisista oikeuksistaan, jotta he ymmärtävät vaatia niitä ja suojella itseään.

Oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi

- oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi suunnittelemattomilta raskauksilta, sukupuolitaudeilta ja HIV:ltä sekä seksuaaliselta hyväksikäytöltä.
- yhdenkään nuoren terveys ei saa vaarantua seksuaalisuuden vuoksi.
- ketään ei saa painostaa riskeihin seksiin liittyvissä asioissa, eikä esimerkiksi vaatia seksiä tai suojaamatonta seksiä.
- aikuisten on järjestettävä nuorille riittävästi neuvontaa ja tiedotettava siitä.
- aikuisten on määrätietoisesti taisteltava vastaan häiriintyneiden yksilöiden halua käyttää nuoria tai lapsia seksuaalisesti hyväkseen

Oikeus

seksuaaliterveydenhuoltoon joka on luottamuksellista, korkeatasoista, ja johon nuorilla on varaa ja jota annetaan nopeasti ja kunnioittavasti.

- oikeus nopeasti saatavilla oleviin seksuaaliterveydenhuollon palveluihin, joissa heitä hoitavat nuoria kunnioittavat ja heidän kanssaan yhteistyön kykenevät aikuiset.
- seksuaaliterveydenhuollon palvelujen tulee lähteä nuoren tarpeista, eikä sukuelinten tutkimus tai hoito koskaan saa olla kivulias tai loukkaava.
- palvelujen on oltava luottamuksellisia, niin ettei kukaan ulkopuolinen saa tietoonsa nuoren käynnin syytä.
- nuorille tarjotut seksuaaliterveydenhuollon palvelujen tulee olla alueellisesti ja laadullisesti tasa-arvoisia

Oikeus osallistua

- ohjelmien suunnitteluun nuorille nuorten kanssa.
- oikeus vaikuttaa nuoria koskeviin päätöksiin.
- todellinen mahdollisuus vaikuttaa heitä koskeviin suunnitelmiin ja päätöksiin seksuaali- ja lisääntymisterveysasioissa.
- oikeus olla mukana suunnittelemassa nuorten seksuaaliterveyden palveluja

Lähteitä mm.

- Bildjuskin, Ruuhilahti: Seksiä vaatteet päällä 2008
- Kosunen, Cacciatore, Hervonen: Seksuaalisuus elämänkaaressa, Duodecim 2003
- THL, tilastot
- Väestöliitto

SAVONIA

www.savonia.fi